

Mračna nad Mauthausenem

Mgr. Martin Maxmilián L. Janda, BLJ.

Mgr. Marie Trtíková

Mračna nad Mauthausenem

Martin Maxmilián L. Janda a Marie Trtíková

Mračna nad Mauthausenem

Martin Maxmilián L. Janda a Marie Trtíková

2014

© Mgr. Martin Maxmilián L. Janda, 2014

Editor © Mgr. Marie Trtíková, 2014

Obálka © archiv Mgr. Martin M.L. Janda, 2014

ISBN 978-80-263-0733-4

Obsah:

1. Úvod
2. Mauthausen – město smrti
 - 2.1. Sponzoři smrti
 - 2.1.1. Výrobní koncern Steyr-Daimler-Puch
 - 2.1.2. Farmaceutická firma Bayer AG
 - 2.1.3. Deutsche Bergwerks und Huttenbau GmbH
 - 2.1.4. Eisenwerke Oberdonau
 - 2.1.5. Ostmark – společnost na výrobu leteckých motorů
 - 2.1.6. Společnost na výrobu munice – Otto Eberhardt
 - 2.1.7. Co se skrývá pod značkou Heinkel
 - 2.1.8. Messerschmitt – vrahové, kteří žijí i dnes
 - 2.1.9. Hofherr-Schrantz AG
 - 2.1.10. SIG ARMS Sauer GmbH
 - 2.1.11. Raxwerke
 - 2.2. Mauthausen jako centrum smrti
 - 2.3. Trojí mauthausenský chování
3. Mauthausenští vězni
 - 3.1.1. Karel Hašler

- 3.1.2. Antonín Novotný – vězeň č. 2822
- 3.1.3. Adolf Kajpr – vězeň bez čísla
- 3.1.4. Kardinál Štěpán Maria Trochta – vězeň č. 12791
- 3.1.5. Josef Valčík – vězeň č. 13876
- 3.1.6. Rodina Kubišova – Jan Kubiš
- 3.2. Vězňů však bylo nespočet
- 3.3. Kápoové a prostitutky
- 3.4. Českoslovenští občané v Mauthausenském a Gusenském pekle
 - 3.4.1. Jak se vraždili čeští občané
- 3.5. Jak se v Mauthausenu trestalo
- 3.6. Jak se v Mauthausenu přežívalo
- 4. Mauthausenská a gusenská kartotéka
 - 4.1. Mauthausenská pošta
 - 4.1.1. Překlad dopisu od Štěpána z 11.7.1943
- 5. Dozorci a velitelé
 - 5.1. Margaret Freinberger
 - 5.2. Dábelská zdravotní sestra Hildegarda M. Lachert
 - 5.3. Culíkatá Jane: Gerda Bernigau
 - 5.4. Literární ďábel – Paul Riege

- 5.5. Německý diplomat Konstantin
Freiherr von Neurath
- 5.6. Krvavý profesor s andělským úsměvem
- 5.7. Rudolf Toussaint
- 5.8. Doktor, který zmizel ze světa
- 5.9. Vraždící křesťanský rytíř
- 5.10. Kurt Daluge
- 5.11. Artur von Briesen
- 5.12. Martin Wolf
- 5.13. Wilhelm Schultze
- 5.14. Krvavý Čech – Karel Hermann Frank
- 5.15. Doktor smrti – Ramsauerem, Heim, Gross
- 5.16. Český kolaborant Ing. Fiala
- 5.17. Rakousko-Uherský vrah Unek
- 6. Osvobození koncentračního tábora
Mauthausen
- 7. Závěrem o použitém materiálu
- 8. Použitá literatura
- 9. Použitá fotodokumentace

1. Úvod

Publikace s názvem „Mračna nad Mauthausenem“, jenž nyní držíte ve svých rukách vznikla úplně náhodou a to za přispění několika jmenovaných i nejmenovaných klíčových osob, kterým bych chtěl touto cestou velice poděkovat. Největší poděkování však patří Mgr. Marii Trtíkové, která společně semnou podnikla expedici do Mauthausenského komplexu v Rakousku. Ne však automobilem ani v rámci poznávacího zájezdu, ale pěšky – podobně jako vězni, kteří byli odsouzeni na smrt a touto cestou museli jít do chřtánu nacistickým bestiím. Společně jsme se s Maruškou vydali na poznání, tak neuvěřitelně bizarního koncentračního tábora, který ve své historii neměl obdoby.

Na Mauthausen se po roce 1945 sneslo jakési informační a etické embargo, místní lidé se po sebevraždě některých radní právě v roce 1945 stáhli do sebe a městečko se do detailu změnilo – v řadě publikacích, které souvisí s Mauthausenem a byli vydány, jak před válkou, tak i po válce (V.Berdych, Mauthausen, Naše vojsko 1959

apod.) podobné obrazy dnešního Mauthausenu nenalezneme.

Před světovými válkami byl Mauthausen krásným malý středověkým městečkem s hradem, přístavem, mlýnem a několika domečky. Po válce se Mauthausen sice rozrostl, ale na druhou stranu úplně zapadl – kultura a vůbec společenský život zde skoro vůbec neexistuje.

My však nebudeme předbíhat, opustíme kulturní život v Mauthausenu a vrátíme se zpět k naší cestě. Karel Littloch ve své knize „Mauthausen – lágr smrti“, kterou vydal těsně po válce v červnu 1945 popisuje přesnou cestu po které jsme se vydali i my: „poté co nás transport dovezl až na Mauthausenské nádraží, jsme šli v doprovodu stráží Mauthausenskou ulicí kolem hradu a mlýna na rozcestí, kde byla cedule ukazující doprava s nápisem „K.L.Mauthausen“. Poté zhruba po 2 kilometrech jsme byli nuceni vystoupat k poslednímu civilnímu domu s názvem Frellerhof. Za tímto statkem už byla vidět pevnost Mauthausen. Všude kolem se nacházely ostnaté dráty s nápisy „vstup na vlastní nebezpečí“ – nikdo z místních by sem snad ani dobrovolně nešel, ale my jsme museli.“ Stejně, tak i my jsme šli stejnou stezkou, kudy chodívali vězni do

tábora smrti. Řada věcí se zde však za tu dobu změnila. Místo středověkého mlýna je zde řada novostaveb a malých rodinných domečků s několika okolními statky, které zde přežily od konce druhé světové války. Cedule směřující k bývalému koncentračnímu táboru zde už není žádná. Nejspíše proto, že se místní za svou historii stydí. Cesta k Frellerhofu je lemována vysokými stromy, jenž zde v době nacistické vlády vůbec nebyli. Odsouzeným vězňům tak páliло slunce do očí anebo jejich tělo ofukoval ledový zimní vítr. Vedle Frellerhofu je bývalý kamenolom v němž se nachází řada podzemních prostorů, jenž mají být propojeny i s podzemní továrnou pod Mauthausenem. Lom je neudržovaný a tím i chráněný pro nezvané hosty. Já se však vydal do lomu podívat – cestou mě ale sevřela bezmoc, úzkost a já raději z neznáma hodně rychle vycouval. Podobné zážitky jsem neměl ani v podzemním labyrintu pod hradem Trosky a ani ve štole Mořic na Podblanicku, kde jsme se s kamarády brodili po pás zaboření v bahně. To, co jsem cítil u tohoto lomu, bylo velice silné až nepopsatelné. Na horizontu u Frellerhofu však dnes již žádné ostnaté dráty nejsou, je zde jen kaplička, malý strážní domek a pevnost Mauthausen, jež se stále

opravuje a vypadá, jakoby stále byla připravena k používání. Celý Mauthausen vypadá jako prokletý.

Kniha s názvem „*Mračna nad Mauthausenem*“ vypovídá o funkci celého komplexu a přidružených pobočných táborů, odhaluje tajemství, která nám měla být skryta po celou dobu naší historie. „*Mračna nad Mauthausenem*“ je jedinečná kniha, která Vám dává konkrétní výpověď o nacistických zločinech, zločincích i společnostech, jež se na systematickém vyvražďování podíleli – je to šokující kniha založená na pravdě.

2. Mauthausen – město smrti

Psal se 8. srpen 1938, v koncentračním táboře Dachau se několik vězňů balilo a společně s dozorci vyrazili na dlouhý pochod smrti, dle přímého rozkazu H. Himmlera, jenž se rozhodl vybudovat podzemní továrnu krytou koncentračním táborem na skalním břidlicovém komplexu nedaleko vesničky Mauthausen a Gusen. Ať už obyvatelé těchto rakouských vesniček chtěli anebo nechtěli, tak museli přijmout přísné nařízení nacistických pohlavárů a nechat na svých pozemcích vystavět obrovský tovární komplex.

Koncentrační tábor Mauthausen byl vystavěn zhruba 20 km od Lince a to hlavně z toho důvodu, že se nachází nedaleko rozsáhlého kamenolomu se spleťmi cestičkami vedoucími až skoro pod Linz. Rakouské město Linz bylo vybráno i proto, že patřilo mezi největší dopravní uzly v Rakousku, kde se sbíhaly silniční tepny ze Švýcarska, Vídně i Německa. Nenápadné rakouské město se středověkou historií tento svůj úděl v druhé světové válce zřejmě nečekalo. Dokonce i dnes, pokud do Mauthausenu zavítáte, tak na ulicích téměř nikoho nepotkáte – lidé zde

žijící o „památníku“ nechtějí ani slyšet a to i přesto, že se o památník velice dobře starají a neustále ho zvelebují.

Samotný projekt Mauthausen nevymysleli jen vypočítaví nacisté, ale i soukromí podnikatelé, jenž chtěli z válečného konfliktu získat co nejvíce peněz do své kapsy. Z počátku na místě, kde dnes stojí zbytky koncentračního tábora, stával jen kamenolom, který patřil k malému zámečku z 15. století. Poté, co se Himmler dohodl se soukromými vlastníky, byl na vrcholku lomu postaven hospodářský podnik, jenž se začal rozvíjet v koncentrační tábor – první vězni zde pracovali na polnostech místních obyvatel, dřeli v nedalekém žulovém lomu a také se po večerech věnovali stavbě celého komplexu – nikdo se zde nenudil.

Hlavním vlastníkem celého koncentračního tábora byla firma Wiener-Graben¹ a DEST² (úplný název:

¹ Wiener-Graben byla státní stavební firma z Vídně, která prostřednictvím nacistické ideologie velice zbohatla. V současné době je podle této organizace pojmenovaná největší ulice ve Vídni, kde má společnost i své kanceláře.

² DEST – je dceřinou společností Wiener-Graben a několika německých koncernů (BMW, Mercedes Benz apod.). DEST byla vytvořena proto, aby ovládla veškeré koncentrační tábory v Rakousku. Všichni pracovníci i tzv. „otroci“ z řad vězňů podléhali vrchnímu velení jednotek SS. DEST měl své sídlo v rakouské vesničce Sankt Georgen an der Gusen nedaleko

Deutsche Erd und Steinwerke GmbH), která byla vedená vysoce postaveným funkcionářem SS – Oswaldem Pohlem.

Původně však lom a pozemky kolem patřili městu Vídní. Oswald Pohlen proto požádal město o odkup a shodou okolností mu bylo vyhověno – úředníci se totiž obávali, aby jejich rodiny neskončili v nějakém transportu. Strach uměl plno věcí a toho nacisti také plně využívali. Poté co Oswald Pohlen získal patřičné papíry o vlastnictví pozemků, začal s plánováním svého obrovského projektu. Pohlen z prostor po těžbě žuly nechal vybudovat podzemní továrnu na tajné nacistické zbraně. Proto, aby si zajistil nepřetržitou práci a nebombardování továrny, tak na vrcholku lomu nechal umístit koncentrační tábor Mauthausen. Součástí tohoto prostoru byl i pracovní a vyhlazovací tábor Gusen, kam se soustřeďovali z pravidla

Mauthausenu. Vedoucí pracovníci s DEST společností s vězni zacházeli skutečně jako s otroky – během II. světové války museli například v Mauthausenu a Gusenu přepravit na svých bedrech kamenné bloky o váze 130 kg a to po tzv. „schodech smrti“, které lze navštívit právě v koncentračním táboře Mauthausen. Stavební společnost DEST fungovala od roku 1940 do roku 1945. Ke konci II. světové války se rozpustila a její vrchní ředitel byl zatčen a odsouzen k odnětí svobody na pouhých šest let. A to i přesto, že zodpovídal za život stovek vězňů z Mauthausenu a Gusenu v Rakousku.

jen ti, kteří mohli pracovat. O starce, nemocné a děti zde nikdo nestál.

Tajná továrna uvnitř lomu tedy měla svou funkci, ale co s vytěženou žulou? Nacisté si hned věděli rady. Žulové bloky vážící cca 100 až 150 kg, poté, co byly vytaženy do prostor koncentračního tábora po 186 schodech smrti, byly opracovány, obroušeny a uloženy na nákladní vozy, jež směřovaly do Berlína, Norimberku, Mnichova, Vídně a dalších významných měst. A právě z těchto těžce vytěžených bloků se měly dělat chodníky poté, co nacisté vyhrají svůj boj. K tomu však nikdy nedošlo. Jen několik žulových bloků bylo použito právě společností Wiener-Graben při obnově vídeňské hlavní třídy. Podle vrchního nacistického architekta Alberta Speera měl být z žuly postaven i jeden z paláců v Norimberku – k tomu však nikdy nedošlo. Speerovi plány koncem války krachly a on se po propuštění z amerického věznění musel dát na jinou kariéru.

Vybudování koncentračních táborů u rakouských vesniček Gusen a Mauthausen však chtělo také velkou finanční podporu, o níž se měli postarat samotní vězni a židé z transportů. Lépe řečeno dvě významné banky

z Německa a bývalého Československa, a to Dresdner Bank a pražská Bohmische Escompte Bank³. Tyto banky společně ještě před válkou spolupracovali a v době, kdy nacisté masově zatýkali židy a další problémové obyvatele, bankéři přišli na převratný nápad. Nabídli nacistickým pohlavárům založení fondů, kam směřovaly peníze vězňů z koncentračních táborů. Těmto úředníkům totiž stačilo jen rodné číslo, jméno vězně a název bankovního úřadu, kde měli peníze složené a poté už vše šlo samo – nikdo v té době nechtěl nacistům odporovat a ti, kteří jim „šli na ruku“, se měli velice dobře. Ne však ze všech fondů byly financovány vyhlazovací, koncentrační anebo pracovní tábory. Většina nacistů totiž předvídala a jen šetřila na horší časy.

³ Bohmische Escompte Bank byla založena roku 1863 z důvodu podpory rozvoje průmyslu v Čechách. Po zahájení okupace v roce 1939 přešla zcela dobrovolně pod správu Třetí říše a úředníci se začali angažovat v nacistické ideologii. V té době v Dresdner Bance byl ředitelem i Rudolf Reiner, jenž byl právě iniciátorem pro založení svého fondu, který bude dotovat Mauthausen a Gusen. Po roce 1945 většina bankéřů uprchla do Německa a do USA a ti, kteří ne, tak byli místními lidmi zabiti. V roce 1948 byla budova banky v Praze zabrána zde nejmenovanou politickou stranou, jež údajně měla kontakty na Reinera, a proto mohla spustit svou politickou kampaň.

Gusenský a mauthausenský tábor byl konkrétně financován z tzv. „Reinhartova fondu“ a také z Německého červeného kříže. Je zcela šokující, že ti, kteří dnes se snaží na oko zachraňovat lidské životy, kdysi dokázali i s životy lidí obchodovat. Cílem Oswalda Pohlema bylo nejdříve z Mauthausenu učinit přísně střežené vězení pro obyčejné zločince a prostitutky, to si ale rozmyslel, když mu Himmler nabídnul jinou alternativu a to zajatce z řad židů, Romů a obyčejných nepohodlných občanů. U nich měl totiž Pohlen i Himmler jistotu, že se nechají krásně zmanipulovat a nebudou jim dělat problémy, které by mohly nastat právě u zločinců. A proto dne 8. května 1939 byl tábor Mauthausen změněn z označení „pracovní“ na „koncentrační“. Práce tu probíhala také, ale už v jiném slovosledu – vězni byli k činnosti vykonávané pro Němce nuceni a za to dostávali jen trochu vody a jídla. Na druhou stranu, pokud by se jednalo o vězně, tak by stravu museli dostávat pravidelně a do zaměstnání by se hlásili. Stačilo využít jen jiného naformulování a situace v Mauthausenu mohla být odlišná.

Mauthausen společně se sousedním koncentračním tábořem Gusen však nefungoval jen pro židy, Romy a

nepohodlné vězně, ale i jako centrum, kam Třetí říše zasílala politické vězně. Zde byl každý vězeň označen a poté mu byl vyměřen trest – komunisté a odpůrci nacistické ideologii byli okamžitě popravováni anebo dáváni na těžké práce, při nichž umírali do několika dnů. Každý, kdo se s těmito osobami přátelil, dopadl podobně, a proto se velice často stávalo, že právě „političtí“ neměli nikde zastání.

Ostatní vězni zde zpravidla vykonávali dvanáctihodinové pracovní směny v nedalekém kamenolomu na žulu. V případě, že někdo z vězňů onemocněl anebo zeslábnul, byl okamžitě vojáky anebo tzv. „kápy“⁴ přesunut do nemocnice, jíž se mezi vězni říkalo „revír“. Tento dům nesloužil jako ošetrovna i když tak z venku vypadal – byl to barák pro kompletní vyhlazení nepotřebných lidí. Ti, kteří ještě dýchali, byli použiti pro lékařské pokusy a poté spáleni v několika kremačních pecích přímo pod nemocnicí. Mnohdy se stávalo i to, že v těchto výhních skončili i živí lidé, a proto se z domu ozývaly děsivé zvuky, jak vypráví jeden z bývalých vězňů,

⁴ Kápo bylo označení pro židovského zrádce, jenž za vidinou vlastního přežití šikanoval a týral svůj národ.

jenž byl do Mauthausenu přivezen v roce 1945. Z počátku fungování však Mauthausen neměl svou plynovou komoru a ani spalovací pece, a proto vězni, jež nemohli pracovat, byli převáženi do 40 km vzdáleného zámku Harheim, kde byli lidé usmrcováni injekcí a poté spáleni v místním krematoriu. Ti, jež „za něco stáli“, byli podrobeni testům a poté zemřeli sami. Jakmile se však počet vězňů v Mauthausenu a Gusenu zvyšoval, tak se nacističtí představitelé vládnoucí v Rakousku dohodli o výstavbě plynové komory, mrazírny, spalovací místnosti a několika pecí umístěných pod místní nemocnicí v táboře. Ještě než byl ale tento vraždící komplex vybudován, nacisti na tomto

Bundesarchiv, Bild 192-338
Foto: v. Ang. 1 1042/1043

místě vystavěli improvizovanou komoru pro 20 osob, kam se občas natěsňalo více než 45 lidí. Tato komora byla propojena velkou hadicí s tou, jež se nacházela v Gusenu a s několika nákladními vozy, jež vyráběly smrtelný výfukový plyn. Ten, kdo přežil, byl zastřelen do týla anebo zahrabán zaživa na nedalekých polnostech. Komora a pece pod nemocnicí byly dokončeny v polovině roku 1940. Celý tento komplex dokázal během jedné noci zavraždit a smazat stopy až 120 vězňů.

2.1. Sponzoři smrti

Mezi sponzory pracovního a vyhlazovacího tábora Mauthausen a Gusen nepatřila jen Německá a Česká banka, ale i řada dalších podniků, jež s nacistickými představiteli podepsala výhodnou partnerskou smlouvu. V rámci této dohody nacisti podnikatelům zapůjčovali za 10% z výdělku vězně, a poté každý podnikatel musel dát státnímu podniku slevu – tím si zajistili jednak stabilitu německé ekonomiky, tak i stravu pro své trestance.

Díky těmto sponzorům vznikly kolem Mauthausenu a Gusenu další pobočné tábory, které značně přispívaly do

válečné pokladny jak říšskými markami (roční obrat byl cca 11 milionů marek), tak dolary či jinými měnami. Prostřednictvím firemního kartelu DEST byla postavena podzemní továrna v Mauthausenu, která se v roce 1943 propojila podzemním koridorem s nově vybudovanou továrnou v Gusenu, na níž přispěla společnost Steyr-Daimler-Puch. V tomto novém komplexu se začaly vyrábět nové typy stíhaček. Vyráběl se zde i Messerschmitt, ale pouze okrajově.

Mezi hlavní spolupracovníky, kteří sponzorovali tento tábor smrti, patřila fabrika na akumulátory AFA (stala se hlavním producentem baterií pro německé ponorky), německá společnost na výrobu léků a léčiv Bayer, Deutsche Bergwerks und Hüttenbau, ocelářská společnost pro výrobu obrněných tanků Eisenwerke Oberdonau z Lince, továrna na výrobu leteckých motorů Flugmotorenwerke Ostmark, závod na výrobu munice Otto Eberhardt Patronenfabrik (tato firma spolupracovala i s českou zabranou továrnou na zbraně Sellier & Bellot, jež se nacházela v Praze a ve Vlašimi), Heinkel, Porsche⁵, Messerschmitt, Hofherr und Schrenz, Österreichische Sauerwerks, továrna na výrobu dopravních prostředků PUCH, konstruktérský závod pro přísně tajné zbraně založený důstojníky SS Rax-Werke, továrna na výrobu střelných lehkých zbraní Steyr a společnost pro budování

⁵ Majitelem německé továrny Porsche byl Dr. Ferdinand Porsche (1875 v Maffersdorfu v Německu – 1951 ve Vratislavicích v Čechách), který společně s nacisty vyvinul řadu excelentních motorů, které byly dosazeny do tajných zbraní, o čemž svědčí i dnešní automobily této značky. Dr. Ferdinand Porsche v roce 1934 vynalezl prototyp vozu Volkswagen, který byl objednáán přímo Hitlerem. Tento vůz se pak stal automobilem pro obyčejné lidi. Společnost Porsche, podobně jako výše uvedené firmy, zneužívala vězně z koncentračních táborů k nedobrovolné práci v továrnách.